

World Trade Center redan modernt Pompeji

Att dokumentera en världshistorisk tragedi utan att skapa ett tårarnas tempel är inte så lätt. National Museum of American History i Washington leder nu en grupp museer som gör historia av objekt från attentaten den 11 september.

När de två planen flög in i World Trade Center i New York den 11 september rasade dusintals våningar med allt från kaffebryggare till datorer till marken. Såväl journalister som museintendenter förstod med en gång att detta var en världshändelse. Vad journalisterna gjorde vet vi. Men museifolket var lika mycket på bettet.

Redan veckan efter attentaten sammanträdde vi för att bestämma hur vi skulle dokumentera katastrofen. En del tyckte att vi skulle ta en minibus och åka upp till New York och börja gräva, berättar Helena Wright, ordförande för objektsamlingskommittén på det statliga National Museum of American History.

Beslutet blev något mindre radikalt. Museet, som normalt sett inriktat sig på episoder längre ... ka i historien, startade den insamlingskommitté som Helena Wright nu förestår. Tillsammans med stadsmuseet i New York leder Washingtonmuseet en grupp bestående av 60 museer, frivilligorganisationer, webbplatser och universitet som har gett sig själva uppgiften att visa för både samtiden och framtiden vad som hände denna dag. Det som hände var att objektkulturen blev av historiskt intresse.

Anledningen till att folk är så intresserade av Pompeji är att de kan se föremål från folks liv i den staden. Den materiella kulturen är så betydande att den inte bara ska vara föremål för forskare, förklarar Wright.

Mobiltelefoner på museum

Museerna i New York och Washington samlar nu sådana objekt som befann sig i Pentagon och World Trade Center. Hur paradoxalt det än verkar: mobiltelefoner och personsökare platsar nu i ett historiskt museum.

Hur många föremål som hittills har kommit in avslöjar de två museerna inte. Men de hoppas snart ha en samling som

innehåller allt från personliga ägodelar till kontorsutrustning och delar av tornen. Men hur vet de att det är ett äkta katastrofföremål de erbjuds? Varje gåva måste undersökas noga. Minibussfärden blev inte av, delvis för att vem som helst inte får gräva i vad som var World Trade Center – människodelar finns fortfarande kvar, blandade med föremålen i ruinerna. Ibland är delarna så små att de vid första anblicken inte verkar vara människopartiklar. Problemet med likdelar är den största utmaningen för utställningen, erkänner Helena Wright.

Utställning nästa höst

Till ettårsdagen av attentatet hoppas National Museum of American History ha en utställning färdig. Men museer är inte ensamma om att vara intresserade av relikter från 9-11, som amerikanerna kallar attentatsdagen. Redan

strax efter attentaten var kommersen i dessa varor redan i gång, och auktionssajten Ebay bjöd all handel i "attentatsobjekt" i en månad. American History Museum och New Yorks stadsmuseum samlar föremål med gott uppsåt, men hur kan de undvika att deras samlingar inte bara blir minnesmärken över träsiga datorer och mobiltelefoner och deras ägare, utan tjänar ett historiskt syfte?

Vi vill inte betona de enskilda personerna, utan vilken roll föremålen hade i deras liv denna dag, säger Helena Wright.

Händelserna den 11 september är tveklöst värda en plats i historiemuseer för att de på ett dramatiskt sätt beskriver vår vardag: hur tiotusentals människor kunde befinna sig på samma plätt i New York, hur folk kunde kommunicera med omvärlden fast de själva satt i en dödsfälla. Frågan är om amerikanerna är redo att behandla ett år gammal historia som – historia.

FOTO: AP/REXUS BILU

Vardagsföremål från ruinerna av World Trade Center ska rädda 11 september-tragedin från glömska.

En dag att minnas.

ELISABETH BRAW

Det papperslösa kontoret dröjer envist

När Edison presenterade sin fonograf var han övertygad om att den skulle förändra kontorsarbetet i grunden. Nu räckte det med att tala in i tratten och få allt viktigt på rulle. Den kunde sedan lätt sändas vidare eller arkiveras. Papperets tid var över.

Visst var inspelningstekniken revolutionerande, men det blev fritiden och inte arbetslivet som drabbades av dess omvälvande kapacitet. Vid andra världskrigets slut var det så dags igen. Vannevar Bush drömde om en maskin där mikrofilmer kunde länkas till varandra i ett gigantiskt informationsnät. Längre fram i tiden, när datorerna fått sitt kommersiella genombrott i affärslivet, men ännu inte stod i varje hem, filosoferade Joseph Licklider om ett framtidigt samhälle där information överfördes digitalt och

där böcker inte längre behövdes. Och pappershögarna växte. Ju mer teknik, desto mer papper. För att undersöka detta något paradoxala faktum har paret Abigail Sellen och Richard Harper ägnat en hel bok åt ämnet: *The myth of the paperless office*. Den bygger på en lång rad fältstudier i olika kontorsmiljöer i flera länder.

ÖVERALLT PAPPER. Det värsta exemplet är från ett högteknologiskt labb där en ledande expert på just ny teknik i kontorsverksam-

Kontorsarbete

The myth of the paperless office

Abigail Sellen
och Richard Harper
The MIT Press, 2001

heter själv hade ett arbetsrum där pappershögarna nådde midjehöjd. Pinsamheten blev stor varje gång viktiga besökare närmade sig, och avancerade rutiner för att dölja trävarna utvecklades.

Men så fick forskarna en dag höra om ett danskt företag, som i framtällningen uppträdde under fingerat namn, där papperet nästan helt avskaffats. Sellen och Harper åkte dit. Jodå, rätt mycket papper hade försunnit, men det hade krävts att företaget flyttade till nya lokaler och gjorde en total omorganisation av

arbetsprocesserna. Dessutom tillsattes en tjänst för att enbart bevaka inkommande pappersbaserad post. Den scannades in och sedan gick originalet i kvamen.

VAD ÄR DET DÅ FÖR FEL på papper? Den frågan är givetvis central i *The myth of the paperless office*. Svaret är: ingenting alls.

Visserligen finns det studier som visar att kontorsfolk i USA ägnar cirka tre timmar i veckan åt att söka efter felarkiverade papper, till en kostnad av uppåt 120 dollar per sökt dokument.

Å andra sidan finns det, enligt Sellen och Harper, inga motsvarande beräkningar av tidsförlost och kostnader vad gäller digitala dokument. Kontentan är att det inte finns verkligt papperslösa kontor,

och att sådana miljöer heller inte är något att eftersträva. I stället gäller det att undersöka hur pappersarbetet och bruket av digitala tekniker kan integreras på effektivaste sätt.

För att ta reda på detta gjorde forskarparet en lång rad närstudier av läsning och dokumentarbete. I de flesta sammanhang föredrar människor att arbeta med papper i ett visst stadium av arbetsprocessen.

Sellen och Harper har sett sig omkring i verkligheten i stället för att drömma om den renstädade, skrivbordsblänkande utopin. Deras bok borde vara av högsta intresse för organisationsexperten och managementfolk.

För pappershataren går det ju bra att scanna in relevanta partier och köra resten i dokumentförstöraren.

KARL STEINICK